Historier om Olufsvej
Del 1

Gennemgang af arkivet i FAHVO, Foreningen Af Husejere Ved Olufsvej
April 2021

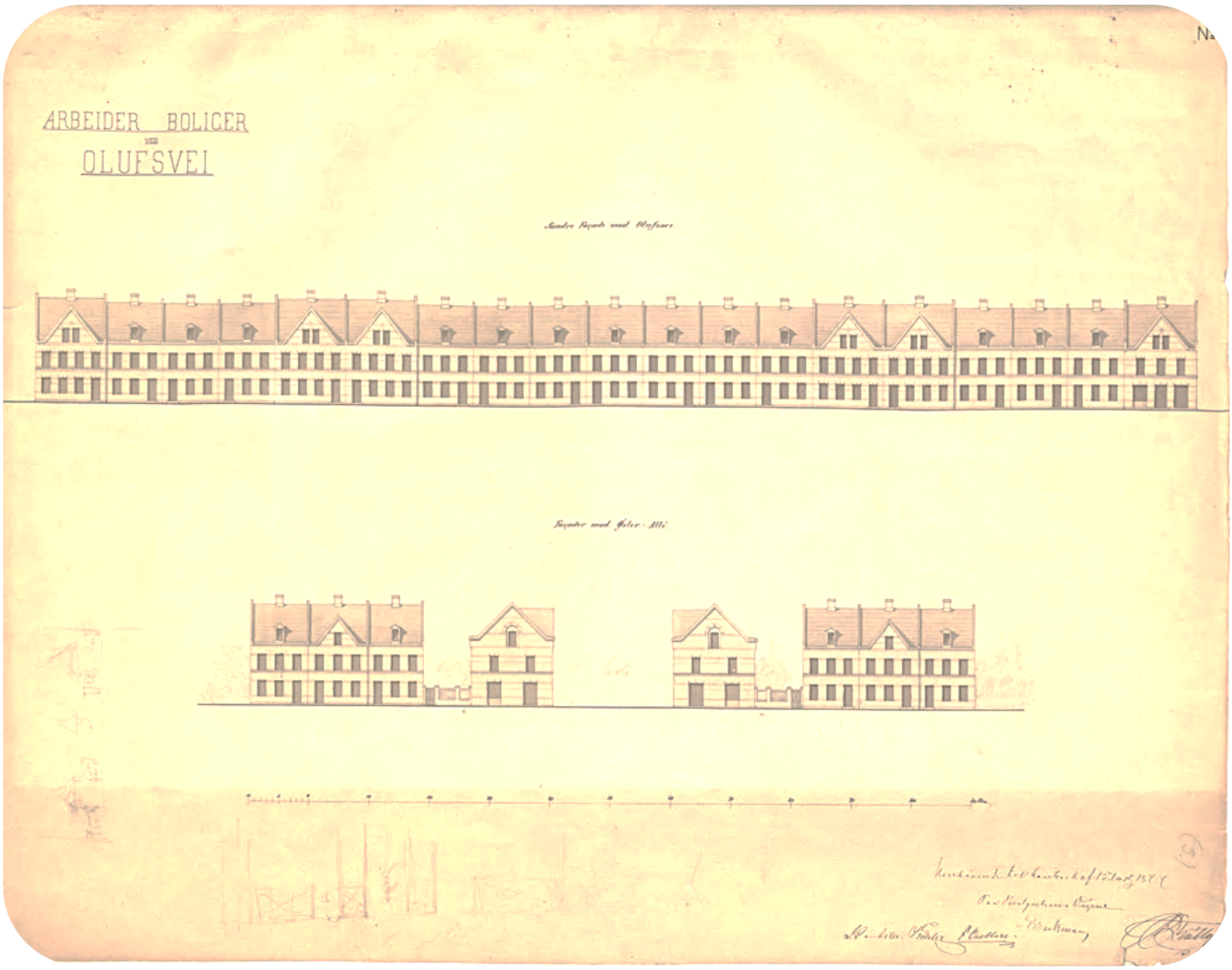

Indholdsfortegnelse

Forord til "Historier om Olufsvej" **3**

Del 1: En gade kommer til verden (1874 - 1924) **4**

Jorden, vi går på *4*

Arbejdernes Byggeforening *9*

Den usikre start *11*

De høje huse *13*

FAHVO stiftes *14*

Servitut forhindrer salg *19*

Bom, katte, hegn og skarnkasser *20*

En regn af kulstøv *22*

Menneskene i husene (1874 - 1924) *25*

Forord til ”Historier om Olufsvej”

Egentligt er det et mirakel, at Olufsvej stadig eksisterer. Vejen er faldet sammen på midten, har sendt sine beboere i økonomisk uføre, været nabo til et af Københavns største industrielle komplekser - hvis røg og støj var ved at fordrive beboerne - og nedrivning af husene har flere gange været tæt på.

Alle de hændelser er beskrevet gennem breve og andre dokumenter i FAHVOs 140 år gamle arkiv[1]. Dokumenterne fortæller historier, som har paralleller i vores dage. Historier om, hvordan man forsøger at råbe myndigheder op; vejvæsenet, elværket, kommunen… og nu metroselskabet. Og historier om den altid tilbagevendende konflikt mellem privat ejendomsret og kollektiv velfærd. Historierne i arkivet giver også indblik i de miljøer og de tider, der har præget Olufsvejs beboere. Der tegnes billeder af de tidligere beboere. De mennesker, der har slidt vores trappesten[2].

Vi skal sige dem tak. Især til ildsjælene. Den mindre trafik på vejen er et resultat af, at nogle har lagt deres energi i en næsten 40 år lang kamp for at få lov til at lukke gaden. De mange gener fra vores naboer - elværk, idrætspark, hovedfærdselsårerne - kunne være langt værre, hvis ikke FAHVOs bestyrelse og andre ildsjæle havde protesteret, klaget og taget initiativ. Med solid og solidarisk opbakning fra beboerne.

Men historierne viser også, at vi ikke kan tage noget for givet. København udvikler sig med lynets hast. Der er stigende pres på faciliteterne omkring os: Parken, Fælledparken, Metro, Elværksbygningen. Og ændringer i vores omgivelser betyder ændringer for Olufsvej-kvarteret. Derfor er der fortsat brug for handlekraft og for solidaritet blandt husejerne. Det må være et fælles anliggende at bevare kvarterets miljø.

Til slut en læsevejledning. Dokumenterne i arkivet har styret udvælgelse, vægtning og vinkel. Et emne er så vidt muligt fulgt gennem et forløb, sådan at det bliver til en historie, f.eks. ”En regn af kulstøv”, historien om elværket. Historierne er løseligt delt op i de første 50 år (1874-1924) og de næste 50 (1924-1974). Den tredje del tager udgangspunkt i tiden fra 1974 og frem. Den del er ikke helt så udtømmende beskrevet. Historieskrivning kræver tidens perspektiv, så det må være en anden, der engang i fremtiden tager arkivkasserne frem.

Tak til nuværende beboere, som har bidraget med fortællinger og forklaringer. Især tak til John Philipp (som har boet 55 år i O 13), Hanne Guldborg (har boet 53 år i O 44) og Bjarne Larsen (har boet 41 år i O 48). Rettelser og kommentarer modtages gerne.

Elisabeth Frederiksen, O 46
April 2021

---

[1] FAHVO er først stiftet i 1897, men i arkivet er der dokumenter tilbage til 1880.

[2] Vil du vide mere om beboerne i dit hus, er navnene i husets skøde et godt sted at starte. Brug også https://kbharkiv.dk/brug-samlingerne/kilder-paa-nettet/politiets-registerblade/ . På https://www.dingeo.dk/ (Dokumenter) finder du navne på de personer, der har stået for ombygninger etc. Du kan også lede i de forskellige årgange af Kraks vejviser. De ligger som pdf’er på nettet.

Del 1: En gade kommer til verden (1874 - 1924)

Jorden, vi går på

Det starter alt sammen med Vartov skanse, som engang lå der, hvor Trianglen og Nordre Frihavnsgade nu mødes. Se kortets øverste højre hjørne: Hôpital de Wartou. Skansen var der først, senere - i 1606 - bliver Vartov hospital flyttet ind i skansen. Der hører også en avlsgård og en mølle til. Samtidig går vejen til Helsingør også ud fra skansen (Øster Allé var i første omgang Helsingørvejen). Det betyder, at der efterhånden kommer aktivitet i området.

Kort fra 1640 (koloreret udgave af kobberstik, Joachim Ottens). Det kongelige bibliotek.

I 1658 og 1659 bliver København angrebet af svenskerne. De besætter Vartov og opretter en lejr på fælleden. Danskerne skyder fra Østervold og fra en pram på sundet, så svenskerne til sidst rømmer skansen. Inden de forlader stedet, fylder de et ildsted med krudt og lægger brænde ovenpå. Da ilden bliver tændt af de tilbagevendte danskere, eksploderer krudtet og slår 13 ryttere ihjel. Vartov bliver revet ned efter svenskekrigene. Der bliver igen fredeligt i området, og på fælleden går københavnske borgeres køer rundt og græsser. Langs Sortedamssøen bliver jorden udlagt til haver og blegedamme[3].

Udsnit af kort fra 1658, der viser en svensk lejr på den jord, der senere bliver til Olufsvej/Østerbrogade[4]. Et andet kort viser, at lejren lå ved Nørre Allé. Bemærk, at nu er Strandvejen, altså Østerbrogade, kommet til og regnes for vejen til Helsingør, mens Øster Allé her er Kongevejen, dvs. Kongens vej til slottet i Hillerød.

[3] Haverne ses tydeligt på dette kort fra 1719
[4] kort fra 1658, kb

Udsnit af kort fra 1685, der skal vise en ny vej, der forbinder alle Københavns forstæder. Den skal være en allé, derfor er den markeret med små træer. Det bliver aldrig til noget, men at der fandtes den tanke, viser, at "forstaden Østerbro" så småt eksisterer. Den linje, som alléen følger mellem Østerbrogade og Øster Allé, svarer nogenlunde til det senere skel mellem Olufsvej matriklen og Brumleby. Måske har der allerede den gang været en sti, en grøft eller et gærde, siden alléen "skifter bane/knækker" ved Østerbrogade. Ca. samme linje på et kort fra 1731 tyder på, at det er en grøft, evt. med et stengærde, der skal holde køerne ude af trekanten. Dvs. at trekanten måske bliver brugt til dyrkning, og fælleden så starter på den anden side af gærdet.

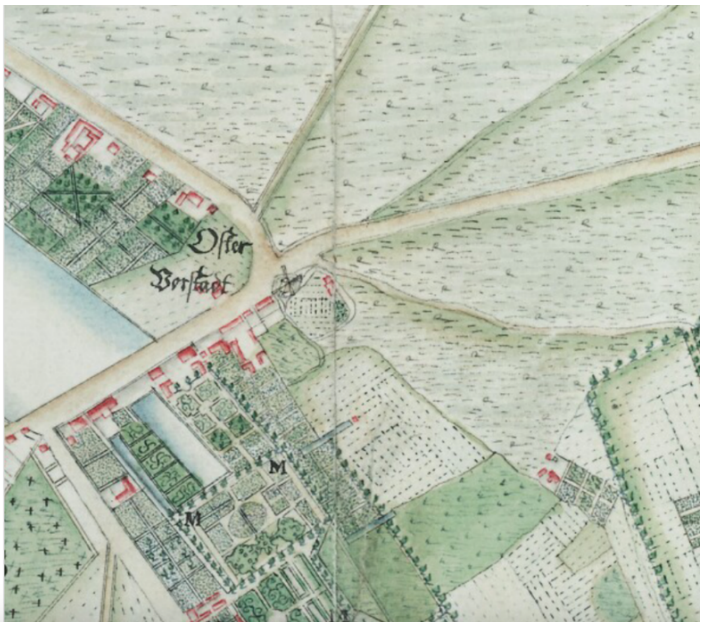

Nu er det blevet 1742, og Østerbro (Oster Vorstadt) udvikler sig. Trekantsmatriklen mellem Trianglen, Øster Allé og Østerbrogade ligger dog stille hen.

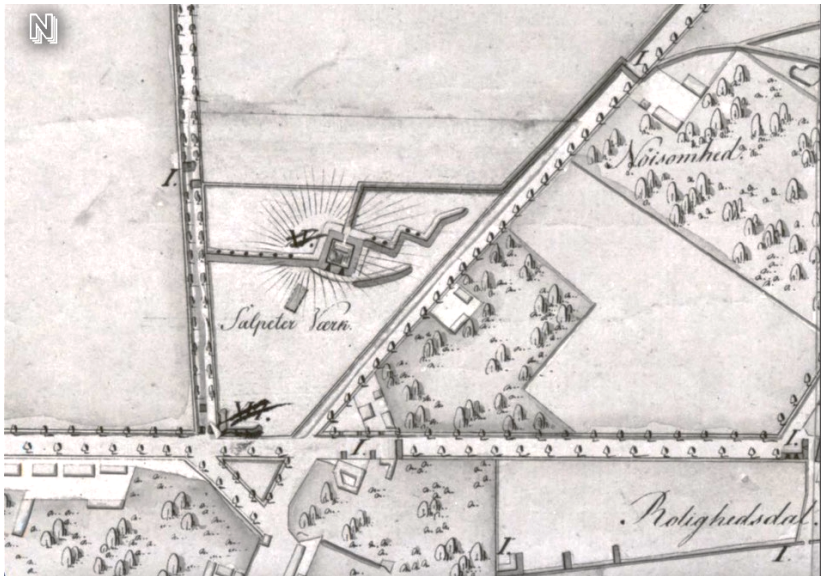

Kortet må være fra ca. 1805. Salpeterværket, som var anlagt i 1801, rives ned i 1807. Jorden bliver udlagt til marker og folde. Se evt. artiklen "Salpeter, spinat og synkende huse" på Olufsvej.dk.

I 1807 er freden forbi. Den engelske hær ligger i en halvkreds rundt om København fra Svanemøllen til Kalveboderne, og en af de 14 engelske "belejringsbatterier" bliver anlagt i salpeterværket, som ligger lige i midten af den jord, der senere bliver til Olufsvejs-kvarteret. Fra den jord medvirker 10 morterer og to haubitsers til terrorbombningen af København[5].

Efter salpeterværket bliver der opført en gård på matriklen. Websitet dengang.dk fortæller:

> "Hvor senere Øster Elektricitetsværk rejste sine kæmpemure i 1901 – 1902, lå en ejendommelig gård med et fornemt præg over sig. Den bestod af tre lave, til dels sammenhængende længer. Denne gård blev opført af den jyske bonde, Steffen Smidt. Han begyndte som arbejder på Sukkerraffinaderiet Unionen. Her blev han efterhånden mester. Efter at det brændte, opførte han et raffinaderi i byen. Han købte ligeledes ejendommen Grøndal og et andet stort Sukkerraffinaderi i Bredgade. Men ak og ve. Schmidt begik Falskneri med salg af sukker. Og det blev opdaget. Så Schmidt – tog Livet af sig selv. Hans karl boede senere i en del af gården. Man troede, at han var rig. Derfor blev han myrdet".

Måske har Steffen Schmidt haft gang i lidt sukkerraffinering på hjemadressen også. I haven til O 13 fandt husejeren John Philipp engang forskellige rester af keramik, bl.a. nogle der lignede dele af sukkertop-forme. Keramikresterne lå dybt i jorden, og var ikke kommet frem, hvis ikke det var fordi, rødderne af et stort træ skulle graves væk.

Matr.nr. 37D, som trekantsgrunden hed, før den hed nr. 135, hørte til under et kompleks af matrikler, der samlet hed Ny Kalkfabrik. I 1801 boede der syv familier her på trekantsgrunden. Det er svært at læse den håndskrevne folketælling, men der er både en fuldmægtig, en måler, en arbejdsmand og en, der er noget ved "Nye Kalk Fabrique". Måske har bygningerne været boliger for dem, der arbejdede på kalkbrænderiet?

[5] chakoten.dk, dengang.dk

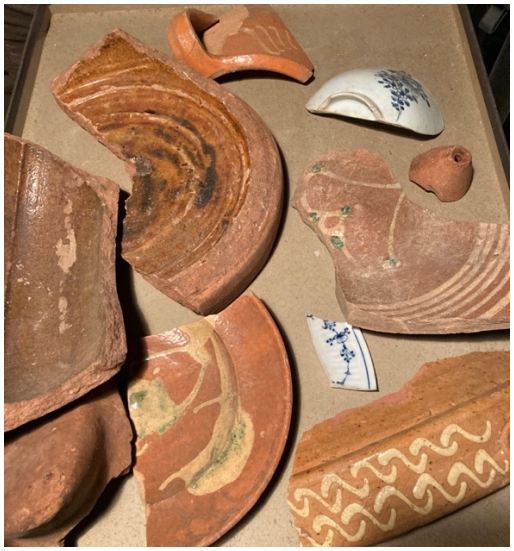

Potteskårene fra O 13s have, som efter sigende har at gøre med sukkerproduktion

På et kort fra 1811[6] står "Chr. Lange, Justitsraad" på trekantsgrunden. Navnet er overstreget, så Chr. Lange er formentligt en ejer mellem Sukker-Schmidt og Oluf Bang Winge. Det gik ikke så godt for Justitsraaden (1754-1823). Han var en driftig, men hård godsejer, inden han slog sig ned som industrimand i København ca. 1805. Han gik fallit og blev umyndiggjort af familien[7].

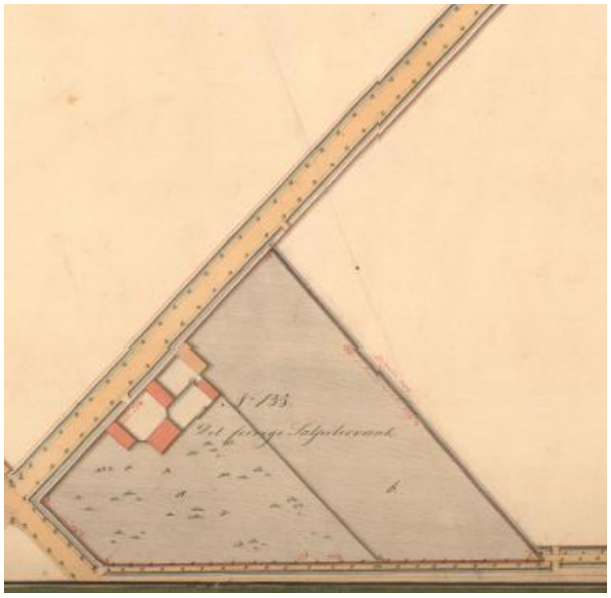

Til venstre et kort fra 1823. Her er trekanten delt op i to matrikler, a og b. Kortet til højre er fra 1864. Det, der står som "Arbeiderboliger", er Brumleby, hvis første etape blev bygget mellem 1853 og 1857.

Måske er der flere ejere, men det siges, at Gartner Ohlsen var ejer i mange år. Gartner Ohlsen ejede og drev gården Frederiksminde, som lå, hvor J.E.Ohlsens gade nu ligger. Han var succesfuld planteforædler, og efter hans død i 1862 drev enken firmaet videre; nogle kan måske huske de små frøposer fra "J.E.Ohlsens enke".

---

[6] Se afsnittet "Den usikre start"

[7] https://arkiv.dk/vis/2745299 og liste over matrikelnummerskift på Kbharkiv.dk. Bemærk, at på matrikel 127 (som hed Østerbro nr. 46 før 1806) boede også en Justitsraad Chr. Lange (1741-1811). Han hed Didrik til mellemnavn og var Generalpostkommissær.

I 1846 sælger Gartner Ohlsen trekantsgrunden til vores Oluf[8]. Oluf Bang Winge (1785-1867) er en personlighed. Som 23-årig indleder han sin karriere som kopist i Rentekammerarkivet, og efter fire års renskrivning bliver han fuldmægtig ved Bank- og Vexelkontoret. Et år senere springer han videre til Den kgl. afrikanske Konsulatsdirektion, hvor han ender som kontorchef. I 1823 regnes han for så betydningsfuld, at han nu tilhører 6.-7. rangklasse og kan derfor kalde sig kancelliråd[9]. Den afrikanske konsulatsdirektion bliver opløst i 1837, og Oluf starter som vin- og kulhandler (i kompagniskab med grosserer Gyldendal (-> forlaget)). I Olufs første ægteskab med Hanne Jürgensen får han to drenge. Hanne er søsterdatter til Thomasine Gyllembourg - hende, som var gift med oprøreren P.A. Heiberg og svigermor til Johanne Louise Heiberg. Det kommer med her, for familien Winge bliver en del af "den heibergske kreds", som er moderne og samfundskritisk. Efter Hannes død gifter Oluf sig i 1836 med Mine[10], med hvem han får endnu en søn. Næstældste søn, Carl Gustav (1824-1891), fuldmægtig i Marineministeriet, arver landidyllen på Øster Allé, og han bor her sammen med fruen og fire børn. To af Carl Gustavs sønner, Gustav Oluf og (Adolph) Herluf, bliver berømte zoologer. Carl Gustav dør i 1891, og Herluf bliver boende på Øster Allé 6. I øvrigt findes der fine fotografier i og fra huset, taget af Herluf, på det kongelige bibliotek.

Postkort fra 1899, der viser hovedbygningen på Øster Allé 6, familien Winges hus. Der var flere sidebygninger, hvor der boede andre familier.

Kan indflydelsen fra "den heibergske kreds" have haft betydning for, at matrikel 135B sælges til Arbejdernes Byggeforening? Oluf dør i 1867, og hans arvinger venter til 1871 med at sælge matriklen - de klipper endda matriklen i tre dele og sælger alle tre successivt til Arbejdernes Byggeforening. I 1871 er byens ekspansion godt i gang, og det er ikke usandsynligt, at Winge-drengene kunne sælge hele matriklen til højere pris til en sælger, der ville bygge "leje-kaserner", altså høje huse med mange små lejelejligheder. Måske afventer arvingerne, at Arbejdernes Byggeforening har samlet tilstrækkeligt med kapital til at overtage matriklen? Det kan også være, at der slet ikke er ideologiske grunde til salget, men at arvingerne bare takker ja til højstbydende.

Arbejdernes Byggeforening

I 1853 slog koleraepidemien knap 5000 mennesker ihjel i København, og dårlige uhygiejniske boligforhold var en af årsagerne til den hurtige spredning. Derfor blev beboerne i de tættest befolkede kvarterer sendt

[8] https://ugeavisen.dk/oesterbro/artikel/fra-saltpeter-til-fjernvarme
[9] https://slaegtsbibliotek.dk/900037.pdf Den danske civile Centraladministrations Embedsetat.
[10] Dansk Biografisk Lexikon http://runeberg.org/dbl/19/0123.html

ud at bo i hurtigt opførte barakker på fælleden. Lægeforeningen, med lægen Ferdinand Frederik Ulrik i spidsen, tog initiativ til at købe jord på fælleden og bygge sunde boliger. Det er det, vi nu kender som Brumleby. Ulrik tog tanken videre. Han havde besøgt England og der set byggeforeninger. Det var flonnelsvæverne i Rochdale (Manchester), der havde sluttet sig sammen i et kooperativ i 1832[11], og efter en vanskelig start bredte ideen sig over hele England. I 1880 var mere end 500.000 englændere medlem af et kooperativ[12]. Tilbage i Danmark stiftede Ulrik nu Arbejdernes Byggeforening, og det kan være derfor, at vores byggeforeningshuse minder om engelske arbejderes rækkehuse.

Ulriks initiativ faldt på et tørt sted. Afvandringen fra land til by betød et større behov for boliger. I 1840 boede ca. 20 procent af Danmarks befolkning i byerne, i 1900 var det 42 procent [13]. Samtidig var Danmark i gang med at genopfinde sig selv efter nederlaget i 1864. I jubilæumsskriftet for Arbejdernes Byggeforening står i hvert fald, at "Foreningen henhører til et af de genrejsningsarbejder, der iværksattes efter krigen 1864".

Det stiftende møde foregik i 1865 hos Burmeister og Wain, det store skibsværft på Christianshavn. Det var en af Københavns største arbejdsgivere, og arbejderne havde brug for gode boliger. De første 32 huse blev bygget i 1867 - 1871 på Amager. Byggeforeningen fungerede dels som opsparingsforening, dels som bygherre. Man indbetalte mindst 2 kr. om måneden for andele i foreningen, og med den likviditet kunne byggeforeningen derefter låne mere kapital og købe grunde. Andelene gav både udbytte og ret til at deltage i lodtrækningen om et hus. Vandt man retten til et hus, fortsatte man med afbetalingerne i op til 24 år, før man fik skøde til sit hus. Byggeforeningen var en stor succes: 200 medlemmer til start, og 16.000 medlemmer i 1890[14].

Ud over F. F. Ulrik var grosserer Moses Melchior en væsentlig drivkraft i Arbejdernes Boligforening. Han indtrådte i bestyrelsen i 1867, og var formand ved sin død i 1912. Både Ulrik og Melchior arbejdede uden løn.

Olufsvej-kvarterets huse er ikke de ældste byggeforeningshuse, men til gengæld de første, der har Frederik Bøttger som arkitekt[15]. Han blev den mest betydende arkitekt inden for byggeforeningshuse.

Husbyggerierne foregik i nogenlunde denne rækkefølge:

1. Sverrigsgade, Brigadevej og Finlandsgade (Amager): 32 huse bygget 1867-1871 ved H.S. Sibbern.
2. Schønberggade: 12 huse bygget 1868-1869 ved Sibbern (nedrevet).
3. Gernersgade, Krusemyntegade og Sct. Pauls Gade: 45 huse bygget 1870-1872 ved Sibbern
4. **Olufsvej og Øster Allé**: 49 huse bygget 1874-1877 ved Frederik Bøttger.
5. Farimagsgade-kvarteret (Kartoffelrækkerne): 480 huse bygget 1873-1889 ved Bøttger.
6. Fælledvejskvarteret (Humleby):235 huse bygget 1886-1891 ved Bøttger.
7. Strandvejskvarteret (Komponistkvarteret): 393 huse bygget 1892-1903 ved Bøttger.
8. Lyngbyvejskvarteret: 323 huse bygget 1906-1929 ved Christen Larsen.
9. Amager- kvarteret: 105 huse bygget 1930-1938 ved Christen Larsen.
10. Søborg-husene i 1954-65 ved Hoff & Windinge

[11] Jubilæumsskrift for Arbejdernes Byggeforening 1865 - 1965 (findes i kopi i Olufsvejs arkiv, 1971). Fotos er også herfra.
[12] https://manchesterhistory.net/rochdale/history.html
[13] https://faktalink.dk/urbanisering
[14] https://da.wikipedia.org/wiki/Arbejdernes_Byggeforening
[15] https://da.wikipedia.org/wiki/Arbejdernes_Byggeforening

Fotos fra Arbejdernes Byggeforenings 100 års jubilæumsskrift.

Den usikre start

Husbyggeriet på Olufsvej er begyndt med nordrækken og i Østerbrogade-enden i 1874. Oluf Bang Winges arvinger sælger i 1871 nordsiden af Olufsvej til Arbejdernes Byggeforening og i 1875 sydsiden. Første etape er at bygge fra nr. 8 til og med nr. 46. Ikke længe efter byggeriets start støder man på problemer. Husene fra nr. 12 til nr. 42 synker i den bløde, våde jord. Efter sigende er synderen en å, der løber fra Fælledparken mod Trianglen/Blegdamsvej[16]. Næste etape er fra nr. 48 og ud ad Øster Allé til højre, derefter venstre side - og endelig begynder man i 1876 at bygge de ulige numre til og med nr. 9.

Kort fra 1811[17].

[16] Eller det kan være salpeterværket, der lå her engang. Se artikel om.
[17] Geodatastyrelsen, historiske kort. gst.dk, men se også kortviseren.dk

Olufsvej set fra Fælledparken i 1878[18] . Bemærk stilladset nede ved nr. 33. Er søndre husrække ikke færdig endnu? Eller er husejeren i gang med at ændre ruminddelingen og derfor vinduet? Eller er dateringen af fotoet forkert?

Der står i de enkelte huses skøder, at husejerne har pligt til at danne en forening til "Varetagelse af fælles Formaal", og i 1897 tager en håndfuld beboere initiativ til at danne en husejerforening. I Olufsvej-arkivet findes en kopi af et gammelt[19] skøde på nr. 41. Det er skrevet i 1887, hvilket hverken helt eller halvt passer med reglen om overdragelse efter 10 års afbetaling og skøde efter 24 år. Men det er tænkeligt, at en overvejende del af dem, der i mange år har betalt til et hus, nu har skøde. Måske begynder man derfor at forholde sig til det at være husejer, og ønsker også at være herre i eget hus mht. vejen.

Den første konflikt er nemlig "Vejspørgsmaalet". Hvem har pligt til at vedligeholde vejen - og i hvilken grad? Og hvad gør vi med de fem store huse, som ligger på Olufsvej (Østerbrogade-enden), men ikke er med i byggeforeningen? De slider særligt meget på vejen med deres vognmandsforretning og de mange lejligheder. Og hvordan med Øster Allé? Skal de husejere betale til Olufsvejs vedligehold, når de ikke har facade ud mod den?

De oprindelige skøder fra Winge-arvingerne til Arbejdernes Byggeforening går let hen over vejspørgsmålet. Begge skøder siger, at vejen skal være farbar og holdes fri for hindringer etc. Vejafgiften udgør 16 skilling pr alen (63 cm) facade ud mod vejen, men på den tid er den del af Olufsvej, der er nærmest Østerbrogade, udmatrikuleret i fem forskellige matrikler, og ikke alt er bebygget. Det sker i løbet af de næste 5 år.

Imidlertid er det sådan, at 16 skilling pr alen slet ikke er nok til vedligehold. Det må den snart stiftede forening FAHVO erkende.

[18] http://www5.kb.dk/images/billed/2010/okt/billeder/object305872/da/

[19] De eksisterende skøder for huse i kvarteret er ikke længere ens. Gennem årene er de blevet forkortet og/eller omskrevet.

De høje huse

FAHVO får et værre mas med etageejendommene på Olufsvej i løbet af de kommende år. Ikke, at der er noget i vejen med hverken huse eller ejere, det er bare svært at være vejbestyrer i en så blandet gade som Olufsvej. Her kommer en kort oversigt over det, der her i teksterne bliver kaldt de høje ejendomme eller etageejendommene.

Et toetagers hus, Nr. 6, bygges i 1872 (tegning nedenfor). Den venstre side af huset var stalde til køer og heste. Ejendommen er nu den, vi kender som Saaby-Jensens snedkerværksted. I 1886 ændrer det nummer til 6B, for på dets gårdsplads bygges 6A, nemlig den store etageejendom, som ligger ud til vejen i dag. Det oprindelige Olufsvej 6 blev bygget som beboelse til kunstmaler Melchior[20]og hans hustru, som var høkerske. En høkerske sælger hørkram, altså tøj, og det har hun sikkert gjort godt. Hun flytter efter mandens død ind i det statelige Olufsvej nr. 5. Kunstmaleren og hans kunst blev aldrig rigtig kendt.

Olufsvej nr. 2 og nr. 4 er nu den store røde etageejendom med restaurant og Emmerys. Tidligere lå her en mindre ejendom - også med restaurant (café Oluf) i nr. 4, mens der ikke er spor af nr. 2. Det kan være, at husnummer 2 blev tildelt matrikel 135 B1, som er en administrativ matrikel, og ikke en grund. I hvert fald er den røde etageejendom bygget på matrikelnumrene 135 B1, 322, 540 og 541.

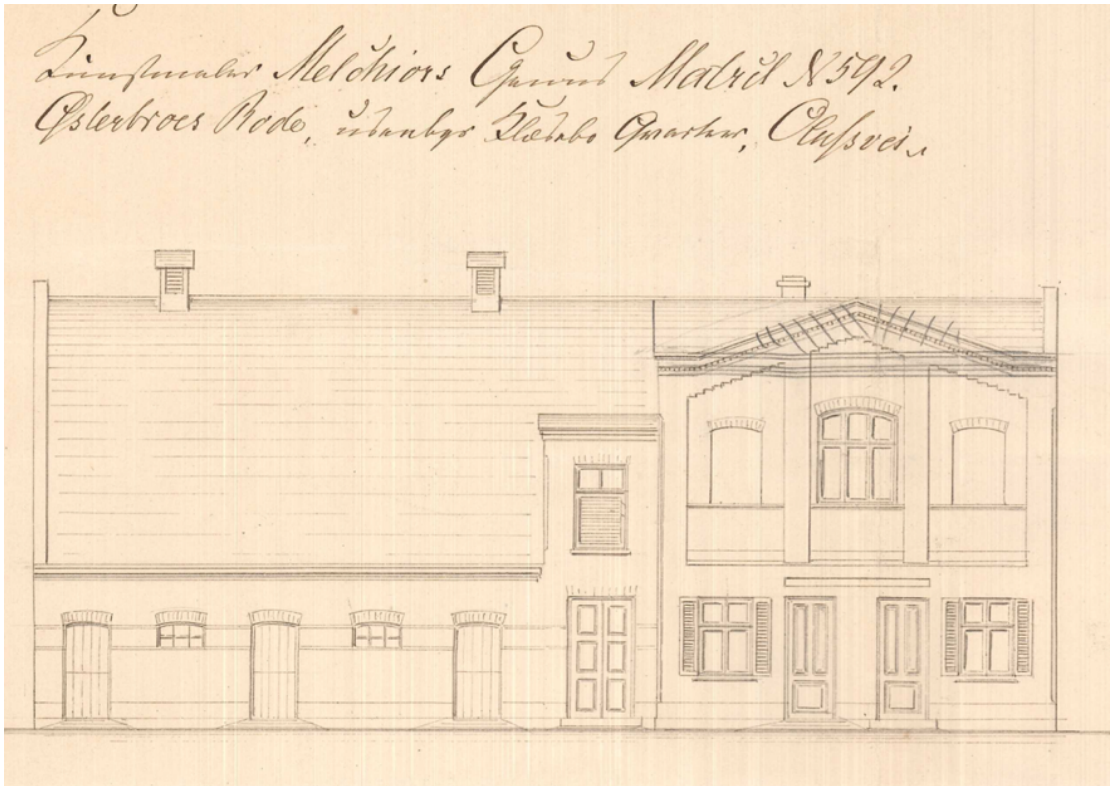

Den ulige side bebygges i 1873/74 med hjørnehuset, der hedder både nr. 1 og 3, på trods af at det kun er et hus. I 1879 bygger vognmand Andersen huset nr. 5 og i 1878 nr. 7. I forvejen ejer han ejendommen Østerbrogade 49 og får på den måde en hel lille karré, dog minus hjørnehuset (nr. 1-3). Han er åbenbart en ejendomsmatador, ud over at være ejer af en stor vognmandsforretning og i en årrække formand for Kjøbenhavns Vognmandslaug.

[20] https://www.dingeo.dk/adresse/2100-københavn-ø/olufsvej-6/dokument/

Olufsvej i. år 1900 (cirka). Til venstre sælges der tobakker og cigarer i hjørnehuset (nr. 1 og 3). Til højre Café Oluf i nr. 4. Symaskine-udsalget, som lige anes yderst til højre, er Østerbrogade 51.

FAHVO stiftes

"Til D'Herrer Grundejere paa Olufsvej!
I flere Aar har der Mand og Mand imellem ofte været Tale om det uforsvarlige og uheldige i, at den i de respektive Skjøder paabudte Forpligtelse for samtlige Ejere de af Byggeforeningen paa Olufsvej opførte Huse til at danne en Forening "til Varetagelse af fælles Formål", ikke er bleven efterkommet, og det vil ej heller næppe med Rette kunne modsiges, at efterhaanden som Tidens Tand sætter sine Mærker, ville Ulemperne ved Manglen paa saadant ordnet Forhold paatrænge sig mere og mere og sandsynligvis føre Straffen med sig, fordi vi ikke i Tide have organiseret os. Undertegnede tillader sig derfor at opfordre D'Herrer til en Sammenslutning, for at vi ikke fremtidig vedblivende skulle staa raad- og magtesløse ligeoverfor mulig indtrædende Kalamiteter og Forviklinger, fordi der ikke er Nogen, der med fornøden Autoritet kunne optræde på vore Vegne, og til i den Anledning give Møde for at drøfte de herhenhørende Forhold og for eventuelt udvælge Repræsentanter, der kunne foretage de indledende Skridt til Dannelsen af førnævnte Forening.
For at en Afgjørelse med bindende Virkning kan blive truffet på Mødet, bedes D'Herrer, som samstemme med os i det Foranstaaende, om at forsyne medfølgende Erklæring med Underskrift.

Olufsvej i Januar 1897"

Der er underskrifter fra 39 husejere. Kun Murer Christensen i Olufsvej nr. 24 noteres som "vil ikke". For de andre manglende underskrifter synes det som om, det skyldes fraflytning eller fravær.

Øster Allé ejerne er der ikke gjort plads til på endelige dokument, men Johansen i ØA 20 og Johansen i ØA22 (ØA 22 er hjørnehuset mod elværkssiden) har hver sat deres underskrift under teksten. ØA 24 (hjørnehuset på Brumlebysiden) kommer med i kolonnerne som en tilføjelse. ØA 24 er samme matrikel som O 54, og matriklen er nævnt i det skøde, der overdrager vejen til FAHVO. En vigtig årsag til FAHVOs dannelse er, at der skal findes en løsning på spørgsmålet om hvem, der ejer vejarealet. Øster Allé ejere

betaler ikke - i modsætning til Olufsvej ejere - vejafgift til Arbejdernes Byggeforening. Det er lidt besynderligt, for både ØA 22 og ØA 24 har på det tidspunkt hoveddøre ud mod Olufsvej. Forvirringen øges ved, at der i det oprindelige skøde for ØA 24 (til Høker Hans Hansen i 1887) står, at "Samtlige ejere af byggeforeningens tidligere tilhørende huse i Østeralle danne, efter at have erholdt skøde, en forening til varetagelse af fælles formaal"[21]. Dvs., at AB forlanger oprettelse af både FAHVO og FAHVØA. Der kommer dog aldrig en FAHVØA. Husejerne på Øster Allé kan se det praktiske i at være med på renovationsordningen for FAHVO.

Det ser ud til, at Øster Allé 16 bliver overtaget af elværket på et tidligt tidspunkt og derefter "udmeldt" af FAHVO. Der står intet i arkivet, men i den senere korrespondance mellem AB og FAHVO refererer AB altid til de 49 huse, mens FAHVOs formand taler om 48 huse.

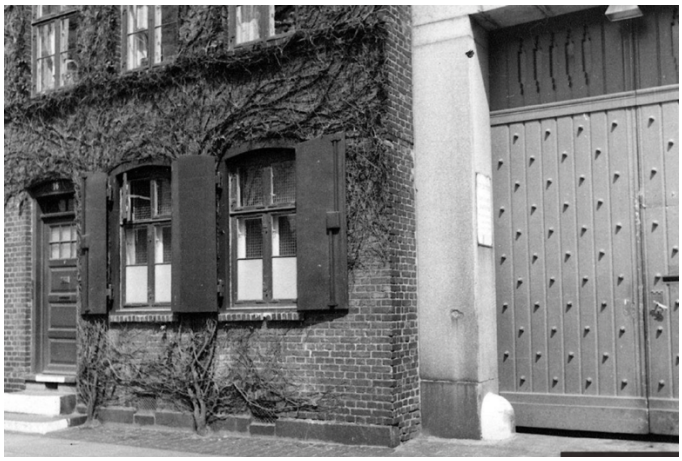

Øster Allé 16 i maj 1944 (kbhbilleder.dk). Huset har måske været brugt som lønningskontor for elværket? Vinduerne var beskyttede af jernskodder, og beslagene omkranser stadig vinduerne.

I juni 1897 sender bestyrelsen spørgsmålet om blandt andet Øster Allé's forpligtelse til at betale til FAHVO til AB: "…haabe vi, at den højt ærede Bestyrelse vil have den Godhed at besvare de foranstaaende Spørgsmaal". Man mærker ofte i korrespondancen, at der ikke er et ligeværdigt forhold mellem de to foreninger. AB er den store far, mens FAHVO er barnet. AB's Moses Melchior har så den godhed at svare "det ved jeg ikke", dog formuleret som at det er naturligt at overlade dette spørgsmål til den nye forening.

Det skal siges, at der siden ca. 1885 har eksisteret et Vejudvalg, som blandt andet har indkasseret bidrag fra husejere til konkrete foranstaltninger, f.eks. at belægge fortovet med tjærebeton. Det er let nok at argumentere for, at Øster Allé husejere ikke skal betale for tjærebeton, når det ikke er lagt på deres fortov. Det er noget andet, hvis FAHVO skal varetage alle husejeres fælles interesser - herunder renovation.

Det bliver sådan, at i FAHVOs oprindelige vedtægter (1897) er Øster Allé husene ikke nævnt. De er altså hverken pligtige eller frivillige medlemmer. I den næste vedtægt (1954) er Øster Allé husene frivillige medlemmer - hvilket også gælder tilstødende ejendomme (dvs. de lave numre) på Olufsvej. De kan deltage eller lade være. Det ændres i 1970 til, at Øster Allé husene nu er pligtige medlemmer. Formentligt i overensstemmelse med, at foreningens virke nu rækker langt bredere end vejvedligehold. Teksten om "pligtige medlemmer" går igen i de nye vedtægter i 1975 og i 1978. I 1980, hvor FAHVO står overfor store udgifter og dermed kontingentstigning, bliver der på ny stillet spørgsmål til det tvungne medlemskab. Formanden fastslår, at Øster Allé huse hæfter og har stemmeret på lige fod med husejerne på Olufsvej. I

[21] Kopi af skødet findes i arkivet/ 1970'erne/vedtægtsændring

1990[22] undersøger bestyrelsen igen spørgsmålet, nu foranlediget af fællesantennesagen og spørgsmål fra et ØA-hus. To advokater og en dommerfuldmægtig spørges om råd. De når frem til, at formuleringen, som er standard i alle skøder, der følger efter det første skøde, medfører, at også ØA-huse er tvungne medlemmer af FAHVO. Teksten lyder "…med de samme rettigheder, byrder og servitutter, hvormed den har tilhørt sælger og tidligere ejere, herunder med eventuelle forpligtelser overfor ejendommens forsyningsselskaber og Foreningen af Husejere ved Olufsvej". Eftersom FAHVO gennem alle årene har stået for renovation og i perioder har organiseret fælles forsikringer, karreværn, myndighedskontakt etc. for både Olufsvej og Øster Allé, regner de juridisk kloge det for givet, at medlemskabet er en forpligtelse også for ØA-huse.

Tilbage til 1897: I juli sender bestyrelsen regninger for vejvedligehold til AB, men får dem retur med beskeden om, at det er foreningens problem. AB skriver, at hvis vejens vedligehold (inkl. kloak og vand) ikke påhvilede ejerne, så kunne AB " beskyldes for at ville holde Husejerne i en Slags Umyndighedstilstand". Lige den sætning er ironisk, når man tænker på, at bare 10 år senere forbydes husejerne at sælge deres grunde.

28. december 1897 skrives der for første gang i "Forhandlings Protokol for Foreningen af Husejere ved Olufsvej." Det er ingen tyk bog, men alligevel indeholder den referater af hhv. bestyrelsesmøder og generalforsamlinger fra 1897 og frem til marts 1954. Den første tekst fortæller, at ved møde d. 2. maj 1897, blev Herr Hofgjørtler W. Hinrichsen (O 19), Bødkermester C. V. Sand (O 44) Og Formand H. C. Jensen (O 27) udpegede til at repræsentere FAHVO overfor Arbejdernes Byggeforening. Opgaverne til de herrer var at finde en ordning med hensyn til "Vejspørgsmålet" og at skrive en vedtægt for FAHVO.

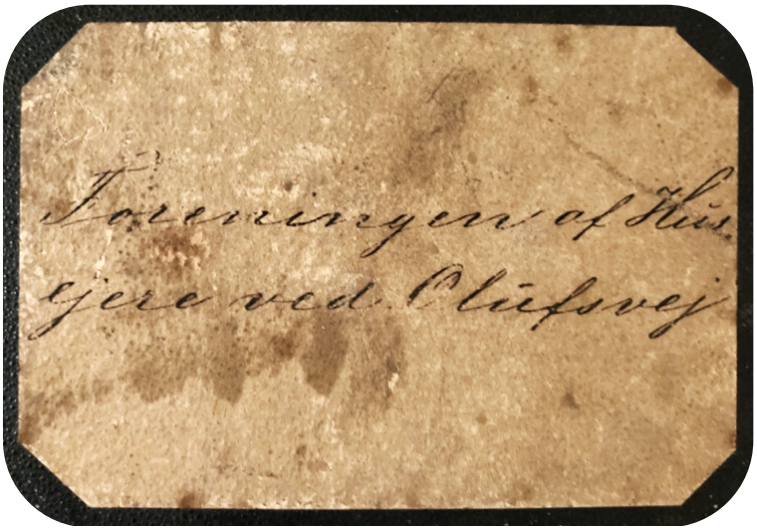

Forsiden af "Forhandlings Protokol for Foreningen af Husejere ved Olufsvej", som indeholder referater fra generalforsamlinger fra 1897 til og med 1954.

Den første vedtægt med i alt 14 paragraffer findes også i teksten fra 28 december. Den er åbenbart vedtaget, ligesom de tre repræsentanter er blevet valgt som den første bestyrelse. Kontingentet er 50 øre årligt pr alen (63 cm) facade. I det tilhørende regnskab for 1897 kan man se, at facaderne er blevet målt særdeles nøje op. De fleste huse skal betale 4,60 kr., de store huse 5,90 kr. Men nogle små huse er oppe på 4,64 kr. endda 4,70 kr., mens der blandt de store huse er beløb som 5,98 kr. og 5,88 kr. Hver øre tæller.

Formålsparagraffen i 1897 lyder: "Foreningen har til Formaal at overtage Ejendomsretten over Olufsvej og Foreningens Medlemmer efter disses Skjøder påhvilende Forpligtelser til Vedligeholdelse af Olufsvej og de

[22] note fra ES v bestyrelsesmøde 13/6 1990

til fælles Brug nedlagte Kloak- og Vandledninger (…)". Til sidst tilføjes: "I øvrigt varetager Foreningen Medlemmernes fælles Anliggender".

Skilt på dørstolpen i O 13. En gang havde alle kvarterets byggeforeningshuse deres matrikelnummer frit til skue.

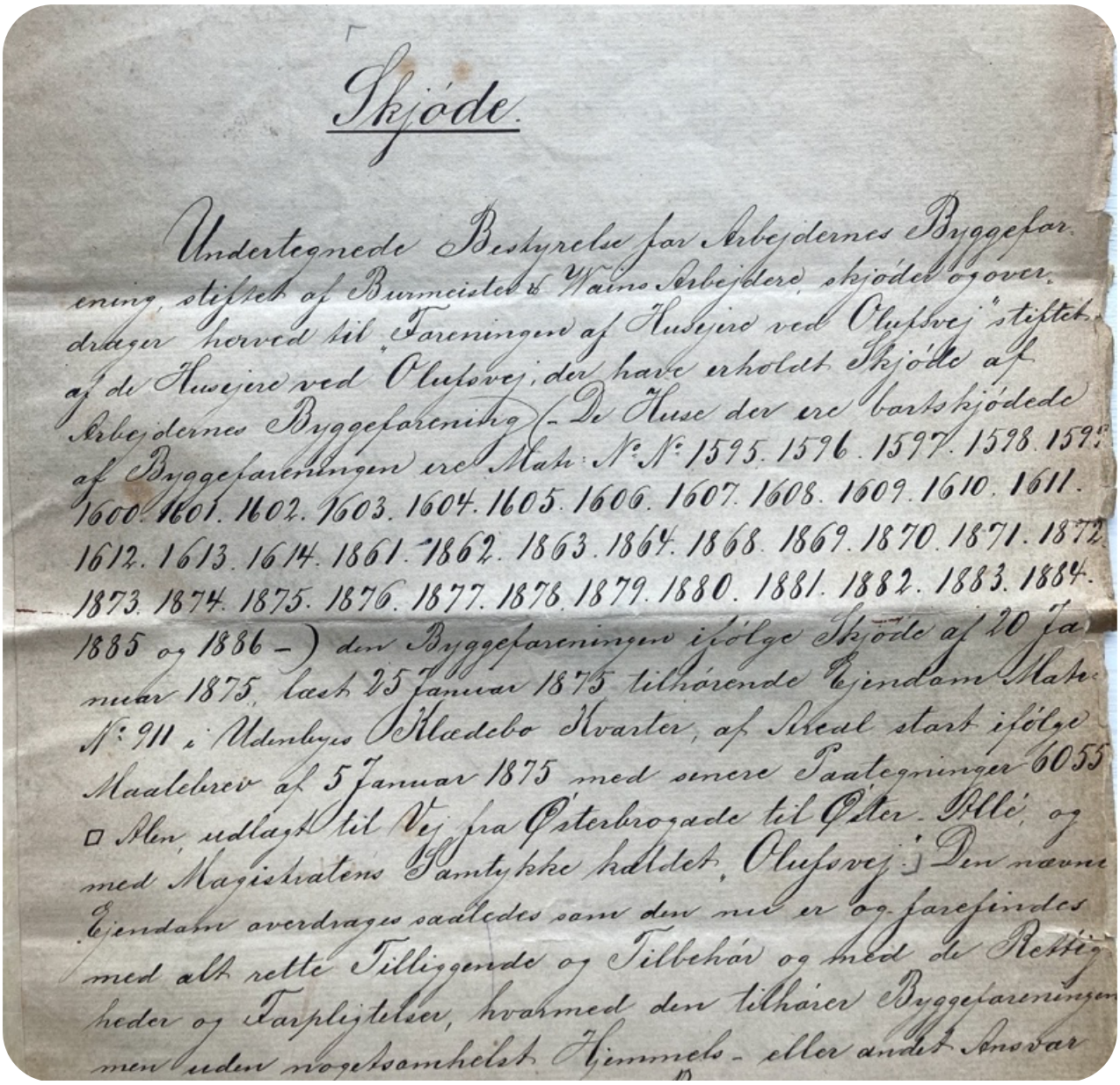

Skjøde.

Undertegnede Bestyrelse for Arbejdernes Byggeforening, stiftet af Murmeister & Wains Arbejdere, skjøder og overdrager herved til Foreningen af Husejere ved Olufsvej stiftet af de Husejere ved Olufsvej, der have erholdt Skjøde af Arbejdernes Byggeforening (- De Huse der ere bortskjødede af Byggeforeningen ere Matr. N:N: 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1861. 1862. 1863. 1864. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885 og 1886 -) den Byggeforeningen ifølge Skjøde af 20 Januar 1875, lest 25 Januar 1875 tilhørende Ejendom Matr. N: 911 i Udenbys Kladebo Kvarter, af Areal stort ifølge Maalebrev af 5 Januar 1875 med senere Paalegninger 6055 □ Alen, udlagt til Vej fra Østerbrogade til Øster-Alle, og med Magistratens Samtykke kaldet, Olufsvej; Den nævnte Ejendom overdrages saaledes som den nu er og findes med alt rette Tilliggende og Tilbehør og med de Rettigheder og Forpligtelser, hvormed den tilhører Byggeforeningen men uden nogetsomhelst Himmels- eller andet Ansvar

Skødet fra marts 1898, hvormed FAHVO nu er ejer af matrikel 911 = vejarealet. Matr.nr. 1861 er nævnt, på trods af at huset har adressen Øster Allé 24. Det skyldes, at samme matrikel har adressen Olufsvej 54.

I juli 1898 holdes næste møde. FAHVO har nu ejendomsret til vejen, og referatet fortæller, at rendestene og fortov trænger til istandsættelse, men at foreningen ikke har midler. De store ejendomme nærmest Østerbrogade har heller ikke betalt, hvad de skulle, hverken i 1897 eller 1898. Jurist Krogh, som har boet på Olufsvej, giver uofficielt sin holdning til vejspørgsmålet april 1898. Han forstår ikke, at skødet på vejen er blevet tinglæst (sic), når det giver FAHVO forpligtelser med hensyn til at opkræve vejafgift for ejendommene nærmest Østerbrogade, samt vedligeholde den del af vejen. Forpligtelser, som FAHVO ikke har skrevet under på, at de vil gå med til. Det kan jurist Krogh have nok så ret i, men det ændrer intet.

Utilfredsheden med de høje ejendommes bidrag fortsætter i mange år frem. I 1910 er den gal med Vognmand Andersen i nr. 5. Hans store tunge vogne slider på vejen, og han vil ikke betale den afgift, som bestyrelsen synes, han skal. Man ender med et kompromis på 16 kr. årligt. I 1911 klages der igen over Vognmand Andersens ”Misbrug af Vejen med sine Vogne, som stod opstillede der”. I 1923 skifter nr. 3 ejer, og FAHVO bliver endelig fri af den tidligere aftale og kan sætte beløbet op. Måske har den daværende bestyrelse ikke kendt til den bestemmelse, der står i naboejendommenes skøde, nemlig at de skal ”til enhver tid i så henseende at rette sig efter den af alle parcelejerne ved vejen stemmeflerhed trufne overenskomst…”[23]. Det var altså muligt for Arbejdernes Byggeforening (og siden FAHVO) at ændre forhold, der har at gøre med vejen.

Men i 1924 har nr. 3 så fået indlagt W.C., som går i Olufsvejs kloak. Det er FAHVO, der har rensepligten, men det kan ikke lade sig gøre, når der er W.C. tilsluttet. Man vil søge oplysning hos Magistraten, om hvad man så skal gøre. Slutningen på den historie står desværre ingen steder. Det er ellers et interessant dilemma: W.C. er jo fremtiden, men kræver (vist nok) glaserede kloakker. Skal husejerne på Olufsvej betale for, at et enkelt hus vælger at være moderne?

[23] Står i skødet til værthusholder Lars Petersen i 1870 for Olufsvej nr 1 og 3. (fundet af Westh ifm vejsagen i 60’erne og derfor i arkiv 1960+)

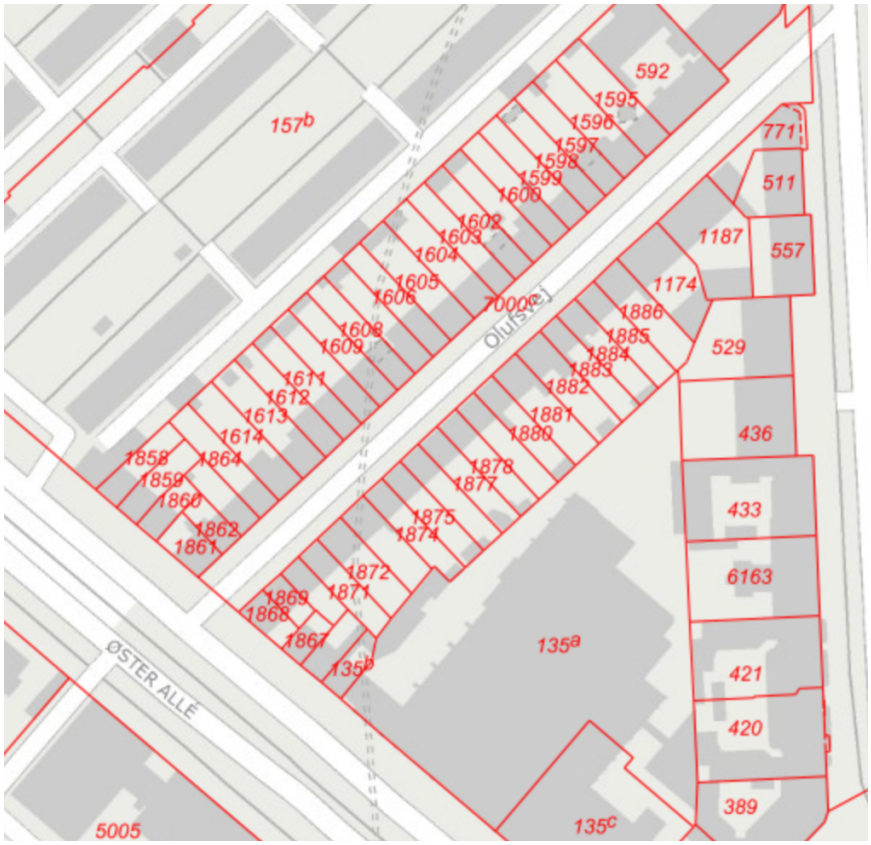

Matrikeloverblik i 2020[24].

Servitut forhindrer salg

Når byggeforeningshusene overdrages til ejerne, er det med et skøde indeholdende en servitut om, at grunden i 99 år ikke må bebygges mere end det eksisterende. Der er bare det, at der i overdragelsesbeviset (det man fik efter 10 års afdrag) står, at der kun må bebygges yderligere, såfremt man opnår samtykke fra AB. Det får 15 husejere til at protestere til AB i 1884. De skriver til AB, at hvis det skal være sådan, at de slet ikke må bygge noget (hvilket de synes, er helt urimeligt), så skal de i det mindste have lov til at indrette kvisten (loftet), sådan at boligarealet udvides. Desværre er svaret fra AB gået tabt, men det er tænkeligt, at der er givet tilladelse. I hvert fald er der i O 46 tydelige tegn på, at kvisten/loftet (hvor der ikke er ståhøjde) har været brugt til beboelse.

I 1906 afholdes ekstraordinær generalforsamling. Emnet er salg af ejendommene. Anledningen er, at der har været rygter fremme om, at et eller flere konsortier ønsker at købe hele Olufsvej for at opføre "høje Ejendomme". Stemningen er for et salg. På den ekstraordinære generalforsamling argumenterer Mortensen (O 36), Schmølker (O 18), Sørensen (O 40), Jensen (O 25) og flere, at "der er god Grund til at hæve Servitutten. Husene ere slet bygget, særlig Nordre Side i Gaden, smaa værelser og slet indrettede."

Ved endnu en ekstraordinær generalforsamling oplæses svaret fra AB, som man har spurgt om muligheden for servitut-ophævelse: Det kan lade sig gøre, hvis der er enstemmighed. Ifølge referatet er der tilslutning fra de fleste deltagere i mødet. Det ender dog med, at udvalget skal arbejde videre på "Sagens Fremme".

[24] https://www.kortforsyningen.dk/indhold/se-kortloesninger

Servitutsagen henlægges i 1910. AB vil ikke acceptere, at der bygges mere end 3 etager på grundene. Det vil i praksis sige, at servitutten § 4B ikke hæves: "…Ellers maa Grunden i et Tidsrum af 99 Aar fra dette Skødes Udstedelse ikke bebygges yderligere end allerede sket er, ligesom der heller ikke maa paabygges flere Etager"[25]. Set fra AB's side er det logisk. Formålet med byggeforeningen er at "opføre sunde og velindrettede huse"[26], ikke at give husejere mulighed for at tjene penge på boliggrunde. Det er også sådan, at AB frem til 1910 har opført næsten 1000 huse på attraktive grunde i København, og byggeforeningen ønsker ikke, at Olufsvej-sagen skaber præcedens. Hvis ikke man modsætter sig videresalg og nedrivning (som tydeligt skrevet i skødet) risikerer AB, at byggeforeningens eksistensberettigelse forsvinder.

Men er det rimeligt? Som nævnt synker husene fra nr. 12 til 42 i den bløde jord[27]. Husejerne må igen og igen reparere revner og sætningsskader, og de enkelte lejligheder er svære at leje ud. Det nævnes, at især enker har svært ved at betale både afdrag på huset og murerens regninger. Køberne har ikke fået det, de har betalt for.

I 1915 tages sagen op igen, og der sker det, at servitutterne midlertidigt, dvs. i 15 år ophæves (kan man forstå af referatet i 1929). I april 1929 sender man på ny en anmodning til AB, nu med ønske om at få forlænget servitut-ophævelsen. Det får man ikke lov til - ifølge svar sendt i februar 1930 (?). Byggeforeningen argumenterer, at eftersom der ikke er sket noget i 15 (20) år, så har den midlertidige ophævelse ikke haft den tilsigtede betydning for husejerne. AB vil dog gerne se på sagen med velvilje, såfremt FAHVO kommer med noget konkret. I 1937 får bestyrelsen mandat af generalforsamlingen til at arbejde videre med et projekt. Det ender dog med at blive afvist af Magistraten (se mere i afsnittet "Ned med Skidtet"). Heldigvis. Bemærk i øvrigt, at alle byggeforeningshuse på nær et kvarter (Schønbergsgade) har overlevet Københavns vækst og byfornyelse. Og hvis man skal være helt præcis, så ligger Schønbergsgade i Frederiksberg kommune. En kommune, der måske ikke i samme grad som København har haft ønske om at værne om arbejderboliger.

Bom, katte, hegn og skarnkasser

Det med bestyrelsesmøder er ikke noget, man bruger så forfærdelig meget i FAHVOs tidlige år. Men bestyrelsen tager sig alligevel af mange ting, kan man forstå ud af referaterne fra generalforsamlingerne. Årsberetningen handler oftest om vejens tilstand, f.eks. asfaltering, gaslys, og ikke mindst reparation af bommen, som står midt på Olufsvej og som skal forhindre gennemkørsel fra Østerbrogade og Øster Allé. Påkørsel og efterfølgende reparation af bommen er et tilbagevendende emne i så godt som alle referater - og regnskaber - frem til 1941. Lige mens vi er ved bommen: Bommen fjernes i 1941, fordi den er til fare for færdslen under mørklægningen. Den bliver lagt i haven til O 13, men kommer aldrig op igen. Gennemkørselstrafik i gaden bliver et stort problem frem til, at det endelig lykkes at få gaden lukket af i 1978.

Med tiden indeholder dagsordenen flere emner end bare vej og affald. Man kan også læse, at nogle af husene på privat initiativ har brandstiger sat fast på facaden. Det synes som, at der er enighed om at anskaffe en fælles brandstige. Ildebrand er en altid overhængende fare: kakkelovne og brændefyrede komfurer kan nemt starte en brand. Hvert hus er udstyret med en brandspand og en brandlygte (og måske

[25] Politibetjent Bonnes (O41) skøde fra 1887. Se Olufsvejs arkiv for 1990.
[26] Jubilæumsskrift for Arbejdernes Byggeforening 1865 - 1965 (findes i kopi i Olufsvejs arkiv).
[27] I 1986/87 blev det fra kommunen pålagt ejerne i nr. 34, 36, 38, 40, at de skulle pilotere facaden således, at man stoppede husene fra at falde forover. Der er piloner ned til 7 meters dybde. (ifølge S. Bastian, O 40).

også en brandhage[28]), og man har pligt til at indgå i en slukningskæde, hvis der opstår ildebrand i et af husene.

O 46's brandspand og brandlygte. Begge med matrikelnummeret malet på.

I 1903 bliver der også skældt ud over, at vejens beboere sætter deres skarnbøtter ud, inden skraldemanden har svinget sin skralde, og at husejerne ikke fejer foran husene tirsdag, torsdag og lørdag som vedtaget. Renovationsaftaler er også et tilbagevendende emne, for kontrakterne med diverse vognmænd opsiges nærmest årligt af den ene eller anden part.

Generalforsamlingen 1907 vedtager at hæve kontingentet med 10 øre, sådan at der er råd til at give en krans ved begravelse af medlemmer og deres hustruer. I 1910 er foreningens formue vokset til astronomiske 1641 kr. og det bliver besluttet at sænke kontingentet med 3 kr. årligt pr hus.

Foreningen har i 1911 bekostet et "avertissementsskab" på Øster Allé til at annoncere ledige lejligheder.

På generalforsamlingen i 1913 oplyses det, at der er opnået enighed om anlæggelse af elektrisk lys i husene blandt alle husejere med undtagelse af O 52. Man er også enig om at sende en anmeldelse til Sundhedskommissionen vedr. damen i O 42, som har mange katte, der er til ulempe for naboerne.

I 1922 må man afholde ekstraordinær generalforsamling i anledning af "Rottekrigen". Der skal lægges Ratin ud en gang om måneden i et år i alle huse, og det vil koste FAHVO 240 kr. Til gengæld har man fundet på at leje en del af vejen - op mod Østerbrogade - ud som parkeringsplads for to "Ford biler" og det vil give en indtægt på 25 kr. pr måned. Den ordning ender dog efter kun 4 mdr.

Ved generalforsamlingen 1924 foreslår Frk. Andersen i O 31, at man lader planteslynggrønt vokse op ad facaderne. Dette vinder tilslutning hos medlemmerne. Altså nok første gang, at forskønnelsen af gaden bliver et FAHVO-anliggende. Det ser ud til, at "planteslynggrønt" bliver topmoderne. På billedet af elværket (Se afsnittet "En regn af kulstøv") er rigtig mange af Olufsvej-husene dækkede af klatrevildvin.

I 1925 henvender Inspektør Dahlerup fra Lægeforeningens Boliger sig til formand Bjørnestad: Om formanden vil være så venlig at henstille til ejerne af nr. 20, 22, 24, 26, 32, 34, 40 og 42 at reparere deres plankeværk ind mod Lægeforeningens Boliger? Ifølge skødet (?) påhviler hegnspligten disse grunde[29]. Gad vide, hvem der har pligten nu? Brumleby bliver nemlig renoveret i 1995, og der bliver et nyt plankeværk sat

[28] https://slaegtsbibliotek.dk/910679.pdf

[29] Se efter dette dokument i "Kartonbrevmappe E. S.", som ligger i papirer fra 30'erne.

op af KAB. I den forbindelse beder KAB/Brumleby om, at der beskæres grene på træer, der vokser i Olufsvejs haver. Det efterkommes naturligvis, og måske er det svaret: Det bliver i al mindelighed, at vi en dag finder ud hvem, der skal bekoste renovering af plankeværket.

Der står i øvrigt intet i referaterne om det 50-års jubilæum, man kunne have holdt i 1924, -25 eller -26. Til gengæld har FAHVO arrangeret en fest i februar 1922 - fremgår det af et notat vedr. en fest i 1959. Ingen fester fra 1922 til 1959 lyder lidt kedeligt, men der har nok ikke været samme følelse af "Olufsvej-identitet" dengang. Måske fordi mange beboere var lejere, og dermed var der en del udskiftning af beboere.

En regn af kulstøv

I oktober 1902 sker der en hegnsynsforretning, som er nøje beskrevet i arkivet. Det er opførelsen af Østre Elektricitetsværk, der er i gang, og grænsen markeres med et nyt plankeværk. Lysthuse, der står op ad det gamle - knap så høje - plankeværk rives ned. Det er nedtur for beboerne på de ulige numre af Olufsvej. Frk. Andersen, der boede 87 år i O 31, fortæller til Olufsposten i 1969: "De ulige numre, som jeg kender bedst, havde i baggrunden en hel lille park med blomstrende tjørn og store gamle lindetræer, dertil den dejligste skovbund - summende bier og brogede sommerfugle i massevis - jo, vi boede på landet."

Foto af haven i Øster Allé 6 (matr.nr. 135C) set fra huset hen imod Trianglen d. 12. feb 1888[30]. Inden elværket blev opført i 1902, lå her en flot villa med have og en lille skov. Det tilhørte familien Winge, efterkommere af Oluf Bang Winge.

Det skal vise sig at blive værre. Elværket er en mastodont - og en nødvendighed. Sporvejsvæsenet skal elektrificeres og bydelen skal forsynes med strøm. Værket fungerer med dampturbiner, hvor kul er brændslet.

I sept. 1910 skriver formand for FAHVO, hr. Vilhelm Poulsen, en klage til Direktoratet for Belysnings-væsenet. "Maskinlarmen hele Døgnet igennem er højst generende" og "at man Dag og Nat bliver opskræmmet ved øredøvende gennemtrængende Tuden og Fløjten". Der er forurenende kulstøv og aske i luften, og oveni er der ved at blive opført en høj mur mellem Olufsvejs huse og elværket på stykket

[30] fotos her er fra http://www5.kb.dk/

nærmest Øster Allé. Vilhelm Poulsen forklarer, at husejerne, der for 33 år siden købte hus her, har håbet, at de i deres aftægtsalder kunne leve af at udleje dele af huset. Det håb slukker elværket, når nu ingen lejere vil bo i den larm og det svineri og mørke, som elværket forårsager. Vilhelm Poulsen slutter af med at bemærke, at den påtænkte udvidelse af værket imødeses med uro, og at sådanne værker aldrig skulle ligge i et tæt befolket kvarter. Svaret kommer i november. Man forhaster sig åbenbart ikke i elværket. Direktøren er nået frem til det resultat, ”at disse (forhold) næppe i Almindelighed kunne siges at frembyde nogen alvorlig gene for de Omboende” og at de er ”undtagelsesvis forekommende, og Værket vil i det hele bestræbe sig for at gøre Ulemperne for de Omboende saa smaa som muligt”.

Direktørens ”Bestræbelser” hjælper måske lidt, men i 1915 indsender en gruppe beboere en klage til Sundhedskommissionen, hvor de beder om tre ting: At smedeskorstenen gøres højere, sådan at man undgår en røgsky nede ved husene; at vinduerne holdes lukkede mod Olufsvej, for nedstyrtningen af kul giver støj og støv; og endelig at man ikke renser kedler i sommerhalvåret, for det støjer uhyrligt. Da beboerne ikke har fået svar, gensender de anmodningen i april 1916. Her uddybes begrundelsen. Blandt andet tales der om ”en regn af kulstøv”. Det skal siges, at krigen betyder, at kullene er af dårligere kvalitet end før. I juni modtager man svar fra Sundhedskommissionen. Ad 1: ”Der kommer ingen Røg fra den i klagen nævnte skorsten”. Ad 2: Der arbejdes på alternative ventilationsløsninger. Ad 3: Det er rustbankning, og det sker naturligvis om sommeren, hvor kedlerne ikke er i brug. Det var altså ikke meget, beboerne fik ud af den henvendelse.

I 1916 beslutter 21 husejere fra de ulige numre og fra Øster Allé at anlægge sag. Postbudformand J. Andersen i nr. 31 bliver talsmand. Man er opmuntret af, at der har været en lignende sag i Århus, hvor naboen til et elektricitetsværk har fået medhold i, at lejeværdien af hans udlejningsejendom blev forringet, fordi værkets dieselmotor støjede. Men nej: I april 1917 afsiges dom i ”Olufsvej vs. Østre Elektricitetsværk”, og elværket går fri. Skønsmænd siger, at støjen ikke er så generende, og aflejringen af kokspartikler ikke så fremtrædende. Endvidere anses koks-aflejringen for at være en midlertidig gene (de dårlige krigs-kul), ligesom det ikke anses for bevist, at støj og støv nedsætter lejeværdien af husene. Retten er dog så venlig at se bort fra sagsomkostningerne, men husejernes advokatregning må de selv betale. Det bliver 12 kr. pr hus, hvilket svarer til ca. halvdelen af en måneds husleje for en lejlighed på Olufsvej.

Referatet fra retssagen ligger i arkivet, og det er hjerteskærende at sammenholde vidnernes udsagn med dommens begrundelse: Koksstøvet knaser under fødderne, når man går på gaden, siger vidnet. Koksstøvet er ikke så fremtrædende, siger dommen. ”Fra Elektricitetsværket kommer næsten altid en stærkt brummende Støj, men til tider er den næsten øredøvende, saaledes at man i Samtaler maa tale særlig højt for at blive forstået” siger vidnet. Støjen er ikke så generende, siger dommen.

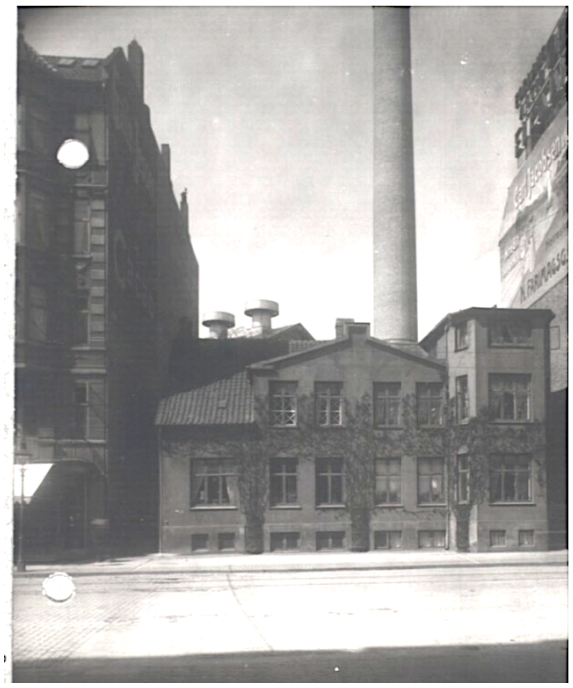

Østre Elektricitetsværk blev opført i 1902 på matr.nr. 135A og 135 C, som dengang også omfattede det, der nu er matr.nr. 6163. Elværket havde dermed en facade ud mod Østerbrogade (foto) udover den mod Øster Allé. Nu huser matriklen på Østerbrogade en 70'er-agtig rødstensbygning. Ca. hvert 10. år frem til 1972 blev værket udvidet og effektiviseret. Foto fra kbhbilleder.dk

Men O 31, Postbudformand J. Andersens hus, giver ikke op. I 1941 er det hans datter, Frk. Andersen, der klager over en fløjtetone inde fra værket: "Det er nærmest som en, der øver sig på en scala og aldrig bliver færdig og endda ustandseligt rammer ved siden af tonen". Siden sommeren 1938 har lyden plaget hende. Hendes henvendelser til elværket hjælper i første omgang, men lyden kommer igen i 1941 og 1942. Frk. Andersen vil nu have bestyrelsen for FAHVO ind i sagen, og hun indsamler underskrifter. Hendes to lejere, Musiklærerinde K. Petersen og Dameskrædderinde L. Petersen, er naturligvis på, og 12 andre huse er også med. I august 1942 svarer elværket på henvendelsen: Nej, den fløjtetone kommer ikke inde fra dem. Det må være et andet sted fra. Og med hensyn til støjen fra værkets knuseanlæg, så må beboerne bare leve med det. De elendige tørv skyldes krigen. Heldigvis vil H.C. Ørstedsværket tage en større andel af tørveknusningen, så forhåbentligt bliver det lidt mindre slemt til vinter. Og endelig vil elværket da gerne beskære nogle af deres store træer for at give lys til Olufsvejs beboere. Det sker så først i april 1943...
Og et lille PS: Frk. Andersen boede hele sit liv (i 87 år) i O 31, og da hun i 1970 solgte sit hus (til den senere formand Henrik Spliid), blev hun udnævnt til æresmedlem af FAHVO. Se også afsnittet "Menneskene i husene" nedenfor.

Østerbro engang i 30'erne. Bemærk, at der er to skorstene på elværket, og at de begge er godt sorte i toppen. Den skorsten, der er nærmest Østerbrogade, kaldes smedeskorstenen og er nu nedrevet. Foto: Kbhbilleder.dk

Endelig - engang i 1960'erne - får man fred. En forstående maskinmester "standsede den alt for kraftige dampstråle ud i en brønd, så husene rystede og vandledninger sprang (altid kun mod "værket") og aldrig siden denne flinke mand tog sig af det" skriver redaktøren af Olufsposten i 1969. Godt nok kommer der flere sager: I 1980'erne må FAHVO klage over manglende afskærmning af stærke lamper og skærende larm i forbindelse med fremstilling af fjernvarmerør i smedjen. Vanen tro skal der mange henvendelser til for at blive hørt. Alligevel er det småting i forhold til tidligere tider.

Det er for os i 2021 opsigtsvækkende, at en stor offentlig virksomhed i så mange år kan slippe afsted med at behandle sine naboer så respektløst. Oveni står beboerne magtesløse overfor en sundhedskommission, som vælger at ignorere råbet om hjælp. Vi må glæde os over, at vi nu har ret til at leve i et sundt miljø, og at myndighederne i dag har en anderledes attitude til borgernes ve og vel. Den samme lære - eller morale - synes at gå igen i historien om forsøget på at begrænse trafikmængden i gaden i 70'erne. Se Del 2.

Menneskene i husene (1874 - 1924)

I jubilæumsskriftet fra 1999 findes fantastiske skildringer af livet i gamle dage. Jubilæumsskriftet ligger som pdf på Olufsvej.dk. Især "den gamle redacteur" af Olufsposten, Leif Schmidt fra O 34, fortæller om sin barndom, så at man ønsker sig tilbage til Olufsvej i 1910.

Der er desværre også en anden side af historien. De dårlige boligforhold i København sammen med stigende befolkningstæthed skabte grobund for sygdomme. Olufsvej var ingen undtagelse. Lungesygdomme, især tuberkulose (og phthisis pulm., brystsyge, lungesvindsot, lungetæring, lungesot),

gjorde det af med ca. 1400 personer i Danmarks bybefolkning hvert år fra 1874 til 1903. Difteri, også kaldet strubehoste, var en epidemi fra ca. 1888 til 1893. Over 1200 døde af difteri i 1890. Begravelsesprotokollerne for Olufsvej/Øster Allé er sørgelig læsning. Mange dør af tuberkulose, og det er især unge mennesker. Små børn dør af difteri.

> *I marts 1875 dør spædbarnet i **O 14**, Styrmand C.s søn, af strubehoste. Øst Emil, som sønnen hedder, er bare syv mdr. gammel. Bagermester F.s datter dør 2 mdr. gammel af lungebetændelse. Det er i 1877 og familien bor i **O 8**. I 1878 dør den 6 mdr. gamle dreng i **ØA 16** af bronkitis. Den ugifte syjomfru Ane Marie C., **O 48**, dør i 1882 af lungesvindsot kun 22 år gammel. I 1887 dør spædbarnet Hans Japetus Alfons J. i **O 27** af kighoste. Det er i 1888, at den tre-årige pige i **ØA 18** dør af falsk strubehoste. Tuberkulosen tager Christiane Jesperdine L., **ØA 20**, i 1894. I 1898 dør Johan Christian Svante C. (35 år) af tuberkulose. Han boede i **O 12,2** og var beskæftiget som "kulmaaler". En kulmåler er en person, som udmåler kul for et brændselsfirma. Kulstøvet kan umuligt have været godt for hans tuberkulose. Det er også i 1898, at Birtha Elise C. i **O 42** dør af Phthisis pulmonum, 36 år gammel. Ebba Johanne G., skuespillerinde, dør i 1903 af tuberkulose. Hun er kun 20 år gammel. Hun bor i **O 12** stuen. Anders H. (58 år) i **O 31**, sadelmagersvend, dør af tuberkulose i 1904. I 1908 dør Fritz Harald B i **ØA 26** også af tuberkulose. Han er 27 år. Ellen Birgitte E., **O 32**, en håndarbejderske på 29 år, dør i 1911. Igen tuberkulose. Erik Holger A. fra **O 52** dør 26 år gammel i 1937. Det er stadig tuberkulosen, der slår ihjel… Og det bliver ved: små børn, unge, midaldrende dør af lungesygdomme, der i vore dage ville være sjældne og formentligt helbredelige.*

Omkring år 1895 var dødeligheden blandt spædbørn høj i Danmark. Mindre end 9 ud af 10 levendefødte børn overlevede det første år. De tal var nok endnu værre for København. I 1884 dør et spædbarn i **O 50** af "cholerine", også kaldet indenlandsk kolera (kolera giver voldsom diarré). Det er en almindelig sygdom omring århundredskiftet og medfører 700-800 dødsfald i byerne hvert år. 1899 er det værste år med næsten 1.600 dødsfald, og 49.000 anmeldte tilfælde. Med fælles retirader i gården og dårlige sanitære forhold har smitten let kunne brede sig.

> *Xenia Maria Thora F, der er født i 1900, dør som 3 ½ årig af en maveinfektion. Hun bor i **O 20** på det tidspunkt, sammen med sin mor Fanny, far Sophus Johannes og tvillingebroderen Thorkild Carlo Sofus. Far er snedkersvend. Mor og far var 18 og 19 år, da tvillingerne blev født. Der kommer en lillebror til. Det går ikke familien så godt. Fra 1891 til 1911 bor de på 21 forskellige adresser, for så at ende i en ejendom i Rosengade (bortsaneret senere) i kælderen, hvor de bor mindst fem år.*
>
> ***O 41**'s første ejer var Anders Mortensen Bonne. Han var født på Fyn i 1845, blev gift med Agnete fra Svendborg og flyttede til Amager. Her får de sønnen Hans Lauritz. Som politibetjent i marinen er A. M. Bonne i kontakt med miljøet ude i Burmeister & Wain. Han sparer op til et byggeforeningshus og flytter ind - nok i 1877. Døtrene Bertha Kristine og Marie Elisabeth kommer til, og i 1882 fødes lille Alfred Martin. 3 år 9 mdr. senere dør han af skarlagensfeber. To år efter fødes Carl Rasmus, og 4 år senere kommer Alfred Johannes. Den Alfred dør også - af gigtfeber 5 ½ år gammel. Til sidst fødes Dagmar Agnete. Syv børnefødsler har tæret på Agnete, og hun dør 61 år gammel. Anders sælger huset og flytter til Haderslevgade, formentligt for at være tæt på sønnen Hans Lauritz, inden han dør som 76-årig på Marinehospitalet på Christianshavn.*

Som nævnt i indledningen er det i årene 1840 - 1900, at der sker en stor vandring fra land til by pga. industrialiseringen[31]. Derfor er rigtig mange af de tidligere beboere født et andet sted end København. At læse i de tidlige folketællinger for Olufsvej er som at komme en tur Danmark Rundt, for "fødested" er ofte en lille by langt væk. Det sker også, at der bare står "Sverige". Mellem 1860 og 1910 immigrerede mere end 81.000 svenskere til Danmark[32]. De bosatte sig især på Nørrebro, men bemærkelsesværdigt mange fandt til Olufsvej.

Ifølge folketællingerne er der også mange enlige kvinder på Olufsvej. De har titler som enke, tjenestepige, tyende, håndarbejder, syerske, husbestyrerinde, strygerske. En enkelt er "rentrice", dvs. hun lever af renterne fra formuen.

I 1928 bor Rudolf Broby-Johansen i nr. 26. Han var en kendt forfatter og samfundskritiker (1900 - 1987).

Sporvognskuske og -konduktører er typiske lejere i Olufsvej-kvarteret frem til ca. 1950. Det har formentligt at gøre med, at Kjøbenhavns Forstæders Sporveisselskab holdt til Blegdamsvejens Remise på Trianglen[33]. F.eks. var der sporvognskonduktør Christiansen, der sammen med kone og et barn flyttede ind i **O 25,1** i 1892. De flyttede videre til Blegdamsvej i 1895, da næste barn kom. Det tredje barn fik dem til at flytte tilbage til Olufsvej, nu til **O 32**, stuen, og fjerde barn, Henrik Alfred, der kom i 1902, gjorde det nødvendigt at flytte til **O 22**, stuen.

Postarbejdere er der også mange af i husene, og det kan ikke skyldes posthuset på Øster Allé. Det bliver først bygget i 1922. Far og søn i **O 31** er nogle af de ansatte ved postvæsenet. På billedet nedenfor ses postbudformand J. Andersen (ældre herre med lysegrå hat) og hans søn postkontrollør Carl Frederik A. (stående med stråhat).

Pigen yderst til højre er Frk. Elisabeth Andersen. Hendes familie boede først et par år hos familien Schmidt i nr. 34, mens de ventede på, at nr. 31 skulle blive færdigt. I 1883 bliver Elisabeth født i nr. 31, som hun senere overtager efter forældrenes død. I 1970 sælger hun huset, men bliver boede som lejer i stueetagen, indtil hun i sept. 1971 flytter på plejehjem. Her dør hun kort tid efter (hvilket sker påfaldende ofte - altså, at husejere, der har boet på Olufsvej i mange år, flytter væk og dør kort tid efter. Men dårligt helbred er jo nok årsag til flytningen). Elisabeth Andersen blev udnævnt til æresmedlem af FAHVO i 1970.

[31] https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=4576&sid=bef150
[32] https://faktalink.dk/titelliste/indvandring-og-udvandring
[33] Østerbro, før nu og aldrig, Hans Helge Madsen, 1999

Og for at slutte afsnittet med noget positivt følger der to skønne billeder af børn, der trives på Olufsvej. Fotografen er Carl Frederik A. fra O 31, perioden er årene mellem 1901 og 1912. Alle fotos er fra kbhbilleder.dk.